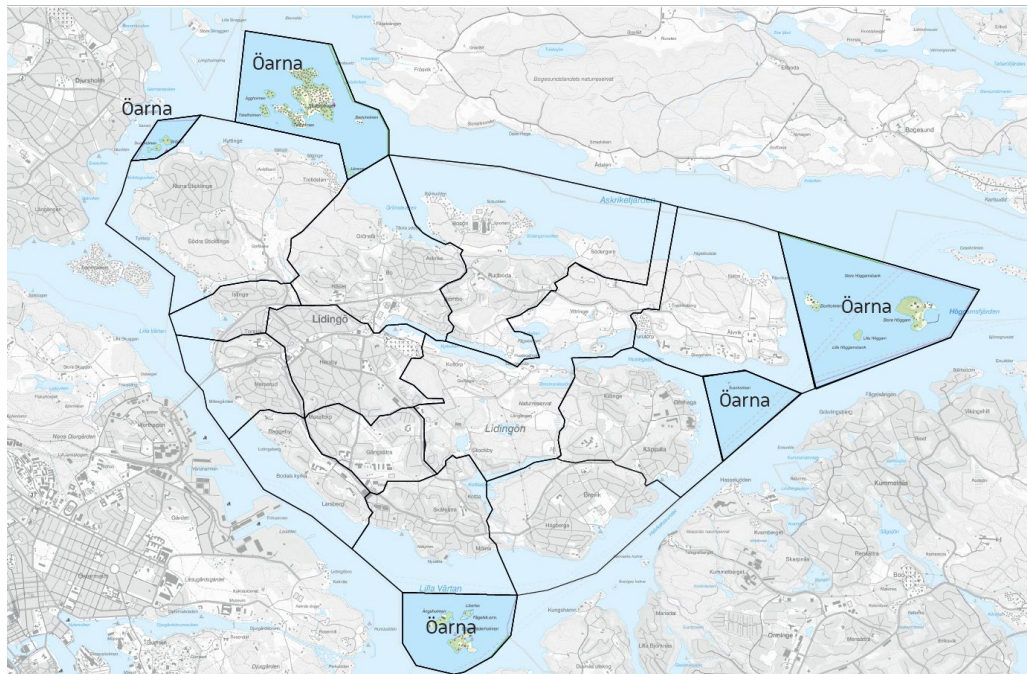

Öarna

Öarna är här den samlade benämningen på den spridda skärgård av holmar och småöar som omger Lidingö från och med Storholmen mot Vaxholm i norr, Duvholmen och Stora Höggarn i öster, samt Fjäderholmarna in mot Stockholm i söder. Storholmen som ingick i Östra Ryds socken överflyttades från Vaxholm till Lidingö stad först 2011.

Gemensamt för öarna är att det är fråga om små eller mycket små enheter. I äldre tid har de främst använts som resurs för fångst av sjöfågel, fågelägg och fiske. Större holmar och småöar var ofta resurs för betesgång.

Fjäderholmarna och Stora Höggarn med centrala lägen i Stockholms inlopp omnämns redan på medeltiden, 1381. De var åtminstone på 1600-talet och förmodligen tidigare små bofasta knutpunkter i sjöfarten på huvudstaden. Fjäderholmarna, som markerar var den inre inseglingen till Stockholm börjar, har en central plats i huvudstadens sjöfartshistoria. Om århundraden av intensiv sjöfart påminner bland annat farvattnen kring Fjäderholmarna som har åtskilliga kända vrak- och förlisningsplatser.

Varvsnäringen med inriktning på småbåtar är starkt förankrad på Lidingö. Både Duvholmen och Ängsholmen har småbåtsvarv.

Duvholmen. Vy mot Duvholmens varv och den stora vita sommarvillan från 1890-talet.

På Storholmen fanns ett dagsverkstorp under Frösviks säteri från 1780-talet och framåt. I övrigt var det Stora Fjäderholmen och Stora Höggarn som hade en fast bosättning.

I och med skärgårdens växande betydelse som sommarnöje för välbeställda stockholmare under 1800-talets senare del byggdes flera sommarvillor på bland annat Duvholmen, Stora Fjäderholmen, Stora Höggarn och Storholmen. Stora Fjäderholmens betydelse som knutpunkt med sjökrogar övergick i sent 1800-tal alltmer mot restaurang- och caféverksamhet i skärgårdens sommarliv.

Den ojämförligt största villaanläggningen kom att bli Villa Kassman ("Slottet") på Storholmen som dock tog form först 1917. Efter bankir Kassmans förvärv av Storholmen 1917 byggdes den då befintliga sommarvillan från 1909 om till en mycket ståtlig villa och parkanläggning. Ännu fler hus tillkom som hörde till sommarnöjet. Den stora förändringen inträffade dock efter Kassmans konkurs vid 1920-talets början då försäljningen av tomter på Storholmen och grannholmarna påbörjades. Under en tioårsperiod, mellan ca 1925 och 1935, ändrades utseendet där drastiskt. Sammanlagt bildades ca 250 fastigheter för sommarboende. Sportstugor uppfördes över hela Storholmen med grannholmar. 1984 fanns tolv bofasta hushåll på Storholmen, i dag finns ca 80 permanenta hushåll. Det har även medfört att flera mindre hus byggts till eller rivits för att ge plats åt nya bostadshus.

Villa Kassman på Storholmen.

På övriga öar och holmar kring Lidingö byggdes mer enstaka sportstugor under åren 1925–1940. Framför allt efter 1945 växte fritidshusen mer allmänt i antal på öar och holmar. Även en del mycket små holmar försågs med ett fritidshus fram till att strandskyddet utvecklades.

Det centrala läget i farleden och närheten till Stockholm medförde att Fjäderholmarna och Stora Höggarn kom i fokus för andra intressen under industrialismen vid 1900-talets början. Stora Höggarn blev exploaterat som oljedepå för den begynnande svenska oljeindustrin 1903.

Stora Höggarn är en särpräglad och mycket intressant kulturmiljö där flera bebyggelsehistoriska tidsskikt möts i samspel med de natursköna vyerna kring farleden. Nordöstra udden med de fyra yttre oljecisternerna som sattes upp 1921.

Efter första världskrigets slut 1918, blev Fjäderholmarna efterhand utbyggd för ammunitionstillverkning i det svenska försvarets regi. Framför allt gällde detta Stora Fjäderholmen, som hade landstigningsförbud ända in på 1970-talet, men även grannholmen Ängsholmen berördes i hög grad. Försvarepoken upphörde på 1970-talet och Stora Fjäderholmen är i dag en liten knutpunkt för service och upplevelser - inte minst har krog- och restaurangnäringen återkommit till holmen.

Libertas är en liten centralt belägen holme i Fjäderholmarna med stark förankring i sjöfarten kring Stockholm. 1931 tillkom den lilla klippljusfyren som numera skyddas som byggnadsminne.

Särskilt värdefulla kulturmiljöer i stadsdelen Öarna

- Duvholmen
- Stora Fjäderholmen
- Ängsholmen och Libertas
- Stora Höggarn